

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi (İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp.)

talebe yetiştirdi. Çeşitli medreselerde müderrislik yaptıktan sonra kadılık mesleğine geçti. Önce Selânik kadısı oldu; sonra bilâd-ı erbaa kadılığı pâyesini elde etti. 1811'de elçilikle İran'a gitti; oradaki görevini liyakatle yapması sebebiyle II. Mahmud'un takdirini kazanarak kendisine önce Mekke, daha sonra İstanbul kadılığı pâyesi verildi. Kısa aralıklarla Anadolu kazaskerliği (1816) ve nakîbüleşraflık (1818) görevlerine tayin edildi; ardından Rumeli kazaskerliği pâyesini aldı.

Osmanlı Devleti'nin içerde ve dışarda karşılaştığı sıkıntılar ve özellikle isyan hareketleri üzerine toplanan meşveret meclisinde isabetli görüşleriyle padişahın dikkatini çekti ve 28 Mart 1821'de Halil Efendi'nin yerine şeyhülislâmlığa tayin edildi. Bir buçuk yıldan fazla süren meşihatinden sonra 10 Kasım 1822'de azledilerek dokuz ay kadar İzmit'te ikamete mecbur tutuldu. 6 Mart 1828'de, Mehmed Tâhir Efendi'nin yerine ikinci defa şeyhülislâmlığa getirildi. Beş yıla yakın bir süre bu makamda kaldıktan sonra yaşlılığı sebebiyle 8 Şubat 1833'te görevinden ayrıldı. Aynı yılın ramazanında Kadir gecesi vefat etti; Topkapı dışında babasının yanına defnedildi.

Abdülvehhâb Efendi, şeyhülislâmlığı sırasında ilim erbabıyla devletin hak ve menfaatlerini koruyan bir kişi olarak tanınır. *Hulâsatü'l-bürhân fî itâati's-sultân* adında hadise dair bir risâlesi vardır (İstanbul 1247). Ayrıca hadis usulü ve kelâm ilmine dair çalışmaları bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Devhatü'l-meşâyih maa zeyl, s. 126-127; *İlmiyye Salnâmesi,* s. 584-585; *Sicill-i Osmânî,* III, 405; *Hediyyetü'l-ʿârifîn,* I, 643; *Osmanlı Müellifleri,* II, 57; Brockelmann, *GAL Suppl.,* II, 1013; Uzunçarşılı, *İlmiye Teşkilâtı,* s. 167, 189.

 MEHMET İPŞİRLİ

ABDÜLVEHHÂB HALLÂF

(عبدالوهاب خلاف)

(1888-1956)

Mısırlı âlim ve hukukçu.

1888'de Kefrüzzeyyât'ta doğdu. Babasının adı Abdülvâhid'dir. 1915'te Ezher Üniversitesi'ne bağlı Medresetü'l-kazâi'ş-şer'î'yi bitirdi. Bir süre bu medresede müderris olarak çalıştıktan sonra hâkimlik, adliye müfettişliği ve mescidler müdürlüğü yaptı. 1936'da Kahire Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyeliğine tayin edildi ve emekli oluncaya kadar bu görevini sürdürdü. Emekli olduktan sonra da fakültenin daveti üzerine yüksek lisans bölümünde ders vermeye devam etti. Aynı zamanda Arap Dil Akademisi'nin (Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye) üyesi idi. Muhammed Abduh'un açtığı düşünce çığırının samimi bir taraftarı olarak taklide ve bid'atlara karşı çıkan Hallâf, öğretim üyeliği yaptığı kurumlarda verdiği derslerle aynı düşünceleri paylaşan birçok hukukçunun yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Eserleri basılmış olup belli başlıları şunlardır: **1.** *ʿİlmü uṣûli'l-fıḳh.* İlk baskısı 1942'de Kahire'de yapılan eser daha sonra birçok defa basılmış olup Hüseyin Atay tarafından giriş bölümü ve bazı notlar eklenerek *İslâm Hukuk Felsefesi* adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir (Ankara 1973, 1985). **2.** *Ḫulâṣatü târîḫi't-teşrîʿi'l-İslâmî.* 1968'de Kuveyt'te sekizinci baskısı yapılan eseri, Talat Koçyiğit *İslâm Teşrii Tarihi* adıyla Türkçe'ye çevirmiştir (Ankara 1970). Eser *ʿİlmü uṣûli'l-fıḳh*'ın bazı baskılarının son kısmında da yer almaktadır. **3.** *es-Siyâsetü'ş-şerʿiyye* (Kahire 1397/1977). Ezher Üniversitesi'nde okuttuğu ders notlarıdır. İslâm devletinin siyasî, hukukî ve malî yapısından, fertlerin hak ve hürriyetlerinden bahseder. **4.** *Aḥkâmü'l-vaḳf* (Kahire 1942). **5.** *el-Aḥvâlü'ş-şaḫṣiyye.* **6.** *Aḥkâmü'l-mevâriş.* **7.** *Meṣâdirü't-teşrîʿi'l-İslâmî fîmâ lâ naṣṣa fîh* (Kahire 1955). **8.** *el-İctihâd ve't-taḳlîd.* **9.** *Nûr mine'l-Ḳurʾâni'l-Kerîm* (Kahire 1948). **10.** *Nûrun ʿalâ nûr* (Kahire 1952). **11.** *el-İctihâd bi'r-reʾy* (Kahire 1950).

 ABDÜLMÜN'İM HALLÂF

ABDÜLVEHHÂB es-SÂBÛNÎ

(عبدالوهاب الصابونى)

Abdülvehhâb b. Mustafâ b. İbrâhîm es-Sâbûnî el-Hemedânî

(ö. 954/1547)

Mevlevîlik tarihi bakımından kaynak kabul edilen *Şevâḳıbü'l-Menâḳıb*'ın müellifi.

Nisbesinden de anlaşılacağı üzere Hemedanlıdır ve bir Nakşî şeyhinin oğludur. Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. Bazı kaynaklarda Abdülvehhâb b. Celâleddin Muhammed el-Hemedânî olarak da anılmaktadır. Sünnî olduğu için, Safevîler'den Şah I. Tahmasb'ın Hemedan'ı işgal etmesi üzerine önce Şam'a, oradan da Mısır'a gitti. Kahire Mevlevîhanesi'ne yerleşti. Eserini tamamladığı 947 (1540) yılında Kahire'de bulunduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra Medine'ye gitti ve orada vefat etti.

Kahire'de bulunduğu sırada mevlevîhanenin kütüphanesindeki, Ahmed Eflâkî'nin Mevlevîliğin ana kaynaklarından

Abdülvehhâb es-Sâbûnî'nin *Şevâḳıbü'l-Menâḳıb* adlı eserinin Derviş Mahmud Dede tercümesinden bir sayfa (Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan, nr. 1068)

